

Nr 164.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande; given Stockholms slott den 20 april 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

dels anvisa för år 1916, att utgå av värnskattemedel, till bestridande av kostnaderna för övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre, av det beviljade anslaget av 1,450,000 kronor ett belopp av 540,000 kronor även som medgiva, att ifrågakvarande anslag må användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för flottans värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret;

för nyanskaffning under åren 1915—1919 av krigsfartygsmateriel av det beviljade anslaget av 3,302,000 kronor återstående icke anvisade beloppet, 3,202,000 kronor;

för ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtarna Oden, Thor, Niord, Dristigheten, Åran, Wasa, Manligheten och Oscar II av det beviljade anslaget av 590,500 kronor, återstående icke anvisade beloppet, 293,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderlig del därav redan år 1915;

för anläggande av en örlogsdepå vid Härnösand av det beviljade anslaget av 1,700,000 kronor ett belopp av 800,000 kronor;

för anskaffning av torpedmateriel för flottan av det beviljade anslaget av 300,000 kronor hälften av den icke anvisade delen eller 125,000 kronor;

för anskaffning av minmateriel för flottan av det beviljade anslaget av 300,000 kronor hälften av den icke anvisade delen eller 125,000 kronor;

för utförande av återstående moderniseringsarbeten å 1:a klass pansarbåten Tapperheten ett anslag av 48,300 kronor;

till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, av det beviljade anslaget av 819,700 kronor ett belopp av 298,200 kronor ävensom medgiva, att ifrågavarande anslag må användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för kustartilleriets värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret;

till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds kustposition, av det beviljade anslaget av 13,748,690 kronor ett belopp av 2,750,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderlig del därav redan år 1915;

dels ock besluta att för anläggande av ny docka vid flottans station i Stockholm, vilken anläggning beräknats kosta 1,400,000 kronor, av värnskattemedel för år 1916 avsätta ett belopp av 750,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Dan. Broström.

---

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 20 april 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Broström anförde i underdånighet:
I proposition nr 156 den 20 juni 1914 framlades för riksdagen redogörelse och förslag beträffande vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande, vilka ansågos bära bestridas av värnskattemedel.
I anslutning till sålunda lämnad redogörelse sammanfattades i en tablå, intagen å sidan 22 i nämnda proposition, samtliga dessa engångsutgifter, fördelade å särskilda ändamål och år. Denna tablå var af följande lydelse:

	År 1915.	År 1916.	År 1917.	År 1918 o. följande.	Summa.
Flottan.					
Övning av årsklasserna 1914 y och 1915 ä	500,000	485,000	315,000	—	1,300,000
Nybyggnad av krigsfartyg ...	100,000	3,202,000	—	—	3,302,000
Ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtar	297,000	178,000	—	—	475,000
Ombyggnad av torpedkryssare till depåfartyg för under- vattensbåtar	385,000	—	—	—	385,000
Bärgningsmateriel för under- vattensbåtar	250,000	—	—	—	250,000
Docka jämte verkstad för flot- tans station i Stockholm ...	300,000	750,000	350,000	—	1,400,000
Örlogsdepå vid Härnösand ...	100,000	800,000	800,000	—	1,700,000
Torpedmateriel	50,000	125,000	125,000	—	300,000
Minmateriel	50,000	125,000	125,000	—	300,000
Säger för flottan	2,032,000	5,665,000	1,715,000	—	9,412,000
Kustartilleriet.					
Övning av årsklassen 1914 y	382,200	292,700	3,800	131,500	810,200
Nyanläggningar och nyanskaff- ningar för det fasta kust- försvaret (utom Fårösunds kustposition)	2,750,000	2,750,000	2,750,000	5,498,690	13,748,690
Fårösunds kustposition eller andra försvarsanstalter å Gottland	225,000	—	—	—	225,000
Säger för kustartilleriet	3,357,200	3,042,700	2,753,800	5,630,190	14,783,890
Summa för marinen	5,389,200	8,707,700	4,468,800	5,630,190	24,195,890

Kungl. Maj:ts framställningar till riksdagen anslöto sig till beräkningarna i denna tablå och innefattade förslag, att beloppen för de särskilda ändamålen måtte beviljas och i erforderlig del anvisas för år 1915 eller ock, vad angick dockan i Stockholm samt Fårösunds kustposition eller andra försvarsanstalter å Gottland, för sistnämnda år avsättas.

I skrivelse nr 1 den 14 september 1914 anmälde riksdagen sina i anledning av Kungl. Maj:ts berörda framställningar fattade beslut. Dessa riksdagens beslut överensstämde med Kungl. Maj:ts förslag i ämnet med undantag därav att riksdagen, som bestämt penningbidrag och penningtillskott till de värnpliktiga till högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit, till följd därav höjde här ifrågakvarande anslag till de värnpliktigas övningar ävensom att riksdagen ökade anslaget till ändringsarbeten å pansarbåtar. För innehållet av riksdagens beslut torde jag i det följande få närmare redogöra.

Sammanlagda beloppet av för år 1915 av riksdagen anvisade eller avsatta medel, vilket utgjorde 5,453,200 kronor, uppfördes av riksdagen i riksstaten för samma år under rubriken: »Verkliga utgifter. XIII Engångskostnader för försvaret» såsom gemensamt reservationsanslag med enhetstitel: »Engångskostnader för sjöförsvaret».

Marinförvaltningen har med skrivelse den 24 november 1914 avgivit förslag, att framläggas för riksdagen, angående anslag för år 1916 att utgå av värnskattemedel. Ämbetsverket har därvid i huvudsak följt ovan angivna beräkningar i propositionen nr 156 för år 1916 med iakttagande av de jämkningar, som föranleddes av riksdagens beslut.

På sätt jag meddelat i anförande till statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden den 14 nästlidna januari, bilagt innevarande års statsverksproposition under »Engångskostnader för försvaret», vore emellertid flertalet av de arbeten och anskaffningar vid sjöförsvaret, som skulle tillgodoses genom värnskattemedel, vid nämnda tidpunkt föremål för utredning eller vidare planläggning. Jag uttalade vid samma tillfälle förhoppning därom, att de åsyftade utredningarna skulle föreligga färdiga å sådan tid, att de kunde tagas i omprövning för senare framställningar till innevarande riksdag; och då samtliga frågor under sjöförsvaret rörande anslag av värnskattemedlen lämpligen syntes böra företagas till behandling i ett sammanhang, ansåg jag mig icke då böra närmare ingå på dessa frågor. Dock syntes erforderliga anslagsmedel för år 1916 böra tagas i beräkning vid framställningarna i statsverkspropositionen till riksdagen. Därvid borde läggas till grund vad som angivits i förenämnda proposition nr 156, eller för år 1916 ett belopp av 8,707,700 kronor, ökat med den höjning, som betingades av riksdagens oförmälda beslut om större anslag för vissa ändamål, ävensom med ett belopp för vissa ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåten Tapperheten.

Jag hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att, i avvaktan på den proposition angående engångskostnader för sjö-

försvarets ordnande, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, till engångskostnader för sjöförsvaret i 1916 års riksstat beräkna ett reservationsanslag till belopp av 8,933,700 kronor.

Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Då jag nu anhåller att ånyo få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om anvisande av erforderliga medel för ifrågavarande ändamål för år 1916, vill jag till en början erinra, att uppdrag att verkställa de utredningar, som jag i mitt förenämnda anförande till statsrådsprotokollet den 14 januari innevarande år åsyftade, av Kungl. Maj:t lämnats enligt beslut den 17 september 1914. Genom nämnda beslut har Kungl. Maj:t sålunda anbefallt utredning rörande normalplaner för åren 1915—1919 för nybyggnad av krigsfartygsmateriel m. m., ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtar, ombyggnad av torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar, bärgningsmateriel för undervattensbåtar, anläggande av docka vid flottans station i Stockholm, örlogsdepå vid Härnösand samt Fårösunds kustpositions eventuella ersättande av andra försvarsanstalter å Gottland. Jag återkommer i det följande till en närmare redogörelse beträffande dessa utredningars föremål och beskaffenhet, samt angivande av de myndigheter, som fått sig utredningarna anbefallda. Jag vill emellertid redan i detta sammanhang omnämna, att, enligt vad jag inhämtat, nu nämnda utredningar ännu icke hunnit slutföras, med undantag rörande normalplaner för nybyggnad av krigsfartygsmateriel m. m. samt beträffande Fårösunds kustfästnings eventuella ersättande av andra försvarsanstalter. Anledningen härtill är, enligt vad vederbörande myndigheter meddelat mig, att söka dels i utredningarnas i och för sig vidlyftiga och svårartade beskaffenhet och dels däri, att på grund av de rådande förhållandena ärendenas antal högst väsentligt ökats samt att en mångfald av dem varit av den art, att de måst med största skyndsamt handläggas.

Den förhoppning, som jag till statsrådsprotokollet den 14 januari innevarande år uttalade därom, att utredningarna i fråga skulle föreligga färdiga å sådan tid, att de kunde tagas i omprövning för senare framställningar till innevarande års riksdag, har sålunda på grund av angivna skäl icke kunnat förverkligas i vidare mån än som nyss nämnts. Vid sådant förhållande torde för de fall, där utredning blivit anbefalld, men ännu icke hunnit slutföras, annan utväg icke återstå än att till grund för de förslag om medelsanvisningar för år 1916, vilka nu böra till riksdagen avlätas, lägga de beräkningar, som angivits i propositionen nr 156 till 1914 års riksdag.

Jag övergår nu att särskilt för sig behandla de olika ändamål under sjöförsvaret, vilka enligt riksdagens år 1914 fattade beslut skola tillgodoses av värnskattemedel; och skall jag därvid, i överensstämmelse med grunderna för uppställningen av femte huvudtiteln i riksstaten, behandla flottan och kustartilleriet var för sig.

Flottan.

Till bestridande av kostnaderna för övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre, har 1914 års senare riksdag beviljat ett anslag av 1,450,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, samt därav för år 1915 anvisat ett belopp av 560,000 kronor. I nämnda anslagsbelopp, 1,450,000 kronor, ingår en av riksdagens beslut rörande förhöjning i det till de värnpliktiga utgående penningbidrag och penningtillskott föranledd ökning med 150,000 kronor av den summa, Kungl. Maj:t för ändamålet beräknat, eller 1,300,000 kronor.

Sänkning av värnplikts-åldern för flottans värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret.

Jämlikt förut intagna tablå över engångsutgifterna för sjöförsvaret borde av det för övning av ifrågavarande klasser värnpliktiga av Kungl. Maj:t beräknade medelsbehovet, 1,300,000 kronor, anvisas 500,000 kronor för år 1915, 485,000 kronor för år 1916 och 315,000 kronor för år 1917.

Marinförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 anfört, att av den utav riksdagen beslutade ökningen av här ifrågavarande anslag ett belopp av 55,000 kronor lämpligen borde anvisas för år 1916 och att således anvisningen för sistnämnda år borde utgöra (485,000 + 55,000) 540,000 kronor.

Mot marinförvaltningens beräkning av storleken av det belopp, som torde böra anvisas för år 1916, har jag icke något att erinra. Departements-
chefen.

På sätt jag till statsrådsprotokollet den 14 januari 1915, bilagt statsverkspropositionen angående femte huvudtiteln, (sid. 70—71) anfört, hade de värnskattemedel, som erfordrades för övergången till den nya värnpliktslagen, uppdelats på åren 1915—1917 på sådant sätt, att fluktuationer i de ordinarie anslag, från vilka kostnaderna för flottans värnpliktiga bestredes, skulle undvikas. Det ändamål, som sålunda åsyftats vid uppdelningen på nämnda år av berörda värnskattemedel, hade emellertid icke kommit att tydligt uttryckas i propositionen nr 156, utan hade ifrågavarande anslag av värnskattemedel begärts till »bestridande av kostnaderna för övning av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914

yngre och 1915 äldre». Jag anser mig därför nu böra föreslå Kungl. Maj:t att hos riksdagen anhålla om medgivande därtill, att det av riksdagen beviljade anslaget till bestridande av kostnaderna för övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre, måtte få användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för flottans värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret.

Nyanskaffning
av krigs-
fartygsmate-
riel.

Utöver de medel till sammanlagt belopp av 41,930,000 kronor, som 1914 års senare riksdag beviljat för nyanskaffning under åren 1915—1919 av krigsfartygsmateriel eller vilkas disponerande för samma ändamål riksdagen medgivit, har samma riksdag för ändamålet av värnskattemedel beviljat ett ytterligare anslag av 3,302,000 kronor samt därav för år 1915 anvisat ett belopp av 100,000 kronor. I förstnämnda belopp å 41,930,000 kronor ingick, bland annat, en gåva av Svenska pansarbåtsföreningen å ett belopp av 2,500,000 kronor.

Genom nådigt brev den 17 september 1914 har Kungl. Maj:t anbefallt marinförvaltningen, chefen för marinstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss att, på grundvalen av riksdagens beslut angående nybyggnad av krigsfartygsmateriel under perioden 1915—1919 samt med hänsyn till möjligheterna för denna nybyggnads utförande under de särskilda åren av perioden, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med normalplan för samma period för, bland annat, sådan nybyggnad.

I detta sammanhang torde böra i korthet erinras om de åtgärder, som av Kungl. Maj:t vidtagits beträffande den nyanskaffning av krigsfartygsmateriel, vartill riksdagen sålunda beviljat medel.

Den 17 september 1914 har Kungl. Maj:t dels anbefallt marinförvaltningen att så skyndsamt som möjligt inkomma med huvudritningar till en jagare av den typ, som av riksdagen ansetts böra komma till användning vid nybyggnad, och dels uppdragit åt en kommission av fyra sakkunniga att så skyndsamt som möjligt till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag till typ för undervattensbåt i kustflottan.

Sedan Kungl. Maj:t den 25 september 1914 fastställt huvudritningar till en 1:a klass pansarbåt och i samband därmed anbefallt marinförvaltningen att infordra anbud å leverans av skrov och andra huvudsakliga delar till två fartyg av ifrågavarande slag, har Kungl. Maj:t den 1 december 1914 efter prövning av sålunda infordrade anbud bemyndigat marin-

förvaltningen att avsluta kontrakt med Kockums mekaniska verkstadsaktiebolag beträffande leverans av en pansarbåt, vara arbetena skulle påbörjas nästlidna år, och med Göteborgs nya verkstadsaktiebolag beträffande leverans av en pansarbåt att stapelsättas under år 1915.

Den 26 mars 1915 har Kungl. Maj:t fastställt huvudritningar till en jagare samt bemyndigat marinförvaltningen att infordra anbud å byggande av skrovutrustning och turbinmaskineri m. m. till en eller eventuellt två dylika jagare.

Efter det berörda kommission avgivit förslag till typ för undervattensbåtar i kustflottan, hava erforderliga åtgärder vidtagits för igångsättande av det utav riksdagen beslutade undervattensbåtsbygget.

Marinförvaltningen har i förberörda skrivelse den 24 november 1914 erinrat, att i propositionen nr 156 upptagits anvisning för år 1916 av det utav riksdagen av värnskattemedel för ifrågavarande ändamål beviljade beloppet, i den mån det ej blivit anvisat för innevarande år, eller med 3,202,000 kronor; och har ämbetsverket ansett sig böra i överensstämmelse härmed göra underdånig framställning.

I statsrådsprotokollet till nyssnämnda proposition nr 156 yttrade jag, att, om det framdeles skulle visa sig, att större belopp än 2,500,000 kronor skulle genom Svenska pansarbåtsföreningens erbjudande bliva tillgängligt för bestridande av kostnader enligt byggnadsplanen, behovet av nämnda 3,302,000 kronor för fartygsbyggnad i samma mån komme att minskas. Departements-
chefen.

Då det emellertid för närvarande är ovisst, huruvida från pansarbåtsföreningens sida ytterligare belopp utöver berörda 2,500,000 kronor kommer att beredas för ifrågavarande ändamål, har jag funnit det vara erforderligt, att anvisning av värnskattemedel för år 1916 till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel äskas i enlighet med marinförvaltningens förslag.

Beträffande den infordrade utredningen rörande normalplan för åren 1915—1919 för, bland annat, nybyggnad av krigsfartygsmateriel, vilken inkommit till Kungl. Maj:t den 19 innevarande månad, inverkar denna plan ej på här ifrågavarande medelsbehov för år 1916; och torde med hänsyn härtill någon redogörelse för densamma ej i detta sammanhang behöva lämnas.

För ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtarna Oden, Thor, Niord, Dristigheten, Äran, Wasa, Manligheten och Oscar II har 1914 års senare Ändrings-
arbeten å 1:a
kl. pansar-
båtar.

riksdag beviljat ett anslag av 590,500 kronor, att utgå av värnskattemedel, och därav för år 1915 anvisat ett belopp av 297,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp under år 1914 av tillgängliga medel i mån av behov förskottsvis utanordna 192,000 kronor.

Genom förutnämnda nådiga brev den 17 september 1914 anbefalldes marinförvaltningen att snarast möjligt till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och plan jämte kostnadsberäkning för verkställande av de ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtar, vartill riksdagen sålunda beviljat medel.

Enligt vad jag från marinförvaltningen inhämtat, hava, på grund av utav Kungl. Maj:t den 14 augusti, den 27 oktober och den 1 december 1914 ämbetsverket givna uppdrag, de åsyftade ändringsarbetena, med undantag av ändringar å kommandobrygga och styrtern samt införande av oljeeldning, verkställts å pansarbåtarna Oscar II, Åran, Wasa, Tapperheten och Manligheten samt äro för närvarande under utförande å pansarbåtarna Dristigheten och Oden. Beträffande pansarbåtarna Thor och Niord äro hittills endast förberedande arbeten igångsatta. Marinförvaltningen har vidare meddelat mig, att det icke torde vara möjligt att under nu rådande förhållanden framlägga någon tillförlitlig plan beträffande återstående arbetens utförande eller kostnadsberäkning för desamma, då tiden för fartygens ställande till ämbetsverkets förfogande icke låte sig bestämma.

I förberörda skrivelse den 24 november 1914 har marinförvaltningen gjort framställning om anvisande för år 1916 av återstående belopp, 293,500 kronor, av det för ändringsarbeten å 1:a klass pansarbåtar beviljade anslaget, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderligt belopp därav redan år 1915.

Departements-
chefen.

I propositionen nr 156 yttrade jag, att ifrågavarande ändringsarbeten borde verkställas så skyndsamt som möjligt samt att med hänsyn härtill den del av för ändamålet beviljat anslag, som icke anvisats för innevarande år, borde anvisas för år 1916. Då vad jag sålunda anfört alltjämt äger full giltighet, finner jag mig böra instämma i vad marinförvaltningen under förevarande punkt anfört; och är det min förhoppning, att dessa arbeten skola inom den närmaste framtiden kunna slutföras.

Depåfartyg
för under-
vattensbåtar.

Till ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar har för år 1915 av värnskattemedel beviljats ett anslag av

385,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av detta belopp under år 1914 av tillgängliga medel i mån av behov förskottsvis utanordna 210,000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 17 september 1914 uppdragit åt marinförvaltningen att så snart sig göra läte inkomma med utredning och förslag till utförande av ombyggnad av torpedkryssarna Claes Horn och Jacob Bagge till depåfartyg för undervattensbåtar. Förslag i sådant hänseende har, såsom förut nämnts, ännu icke kunnat avgivas.

Då de för ifrågavarande ändamål avsedda medlen i sin helhet beviljats för år 1915, lärer beträffande denna punkt icke någon vidare framställning böra göras till riksdagen.

Till anskaffning av bärgningsmateriel för undervattensbåtar har för år 1915 beviljats ett anslag av 250,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under år 1914 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna detta belopp.

Bärgningsmateriel för undervattensbåtar.

Av samma anledning, som under nästföregående punkt angivits, torde i denna fråga någon vidare framställning till riksdagen icke böra avlätas.

Den i ärendet från marinförvaltningen infordrade utredningen har ännu icke till Kungl. Maj:t inkommit.

För anläggande av ny docka vid flottans station i Stockholm, vilken anläggning beräknats kosta 1,400,000 kronor, har riksdagen, på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, för år 1915 av värnskattemedel avsatt ett belopp av 300,000 kronor.

Docka vid flottans station i Stockholm.

Med avseende å anläggandet av den nya dockan har Kungl. Maj:t i nådigt brev den 17 september 1914 anmodat marinförvaltningen, chefen för marininstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss att snarast möjligt, efter det stationsbefälhavaren och varvschefen vid flottans station i Stockholm blivit hörda, gemensamt inkomma med yttrande, huruvida nämnda docka lämpligen borde förläggas inom stationens nuvarande område och i sådant fall med förslag till plats därför eller, därest dockan syntes böra förläggas utom samma område, med därav föranlett yttrande och förslag. Ifrågavarande ärende har emellertid ännu icke hunnit i enlighet med Kungl. Maj:ts sålunda givna föreskrift slutbehandlas.

I skrivelse n:r 1 har 1914 års senare riksdag uttalat, att det, på sätt i propositionen n:r 156 framhållits, vore av vikt, att åtgärder vid-

toges för ordnandet av dockningsmöjligheterna i Stockholm. Avsättandet av de äskade medlen syntes icke kunna i något hänseende verka föregripande på frågan om platsen för dockan. Det syntes vidare riksdagen vara riktigt att, såsom i propositionen förutsatts, anläggning av en helt ny docka skedde i stället för utvidgning av den redan befintliga och anskaffande av en mindre flytdocka. På grund härav och på de skäl i övrigt, som i propositionen anförts, hade riksdagen ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, och hade riksdagen härvid förutsatt, att riksdagen i sinom tid skulle få tillfälle att träffa avgörande i fråga om platsen för den nya dockan.

I ovan intagna tablå har av förenämnda kostnadssumma 750,000 kronor upptagits för år 1916 och 350,000 kronor för år 1917. I anslutning härtill har marinförvaltningen i sin skrivelse den 24 november 1914 hemställt, dels att Kungl. Maj:t. måtte begära riksdagens medgivande att under år 1915 få disponera det för sagda år avsatta beloppet, 300,000 kronor, och dels att för år 1916 måtte anvisas ett belopp av 750,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då den i ärendet infortrade utredningen ännu icke inkommit, och förslag rörande platsen för ifrågavarande docka följaktligen icke kan föreläggas innevarande riksdag, torde enligt min mening annan framställning icke nu böra göras till riksdagen, än att för år 1916 måtte avsättas det för nämnda år beräknade beloppet, 750,000 kronor.

Örlogsdepå
vid Härnösand.

För anläggande av en örlogsdepå vid Härnösand har riksdagen beviljat ett anslag av 1,700,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, och därav för år 1915 anvisat ett belopp av 100,000 kronor.

Av förberörda proposition nr 156 framgår, att arbetena för anläggningen beräknats kunna igångsättas före slutet av år 1915 och kräva en tid av omkring två år samt att de erforderliga medlen förutsatts skola anvisas att utgå med 100,000 kronor år 1915 samt med 800,000 kronor vardera av åren 1916 och 1917.

Riksdagen har i skrivelse nr 1 år 1914 anført, att riksdagen emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke haft något annat att erinra, än att riksdagen ansett sig böra framhålla, att anläggningarna för örlogsdepån, om den skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål, syntes böra redan från början omfatta jämväl en mindre verkstadsanläggning. Genom vederbörande utskotts försorg verkställda överslagsberäkningar angående de kompletteringar jämte verkstads- och bostadshus, som för anordnande av en dylik verkstadsanläggning kunde

anses erforderliga, gåve vid handen, att kostnaden härför skulle uppgå till omkring 150,000 kronor.

I nådigt brev den 17 september 1914 har marinförvaltningen anbefallts att snarast möjligt till Kungl. Maj:t inkomma med huvudsaklig plan för utförande under särskilda år av den anläggning av en örlogsdepå vid Härnösand, vartill riksdagen beviljat medel. Denna plan har ännu icke hunnit utarbetas.

Marinförvaltningen har i sin förutnämnda skrivelse den 24 november 1914 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen äska anvisning för år 1916 å 800,000 kronor av det för anläggning av en örlogsdepå vid Härnösand beviljade anslaget.

Ehuru den infortrade planen över arbetets fördelning på särskilda år ännu icke inkommit, har jag med hänsyn till vikten därav, att erforderliga medel må finnas tillgängliga för utförande snarast möjligt av anläggningen i fråga, funnit mig böra biträda marinförvaltningens under denna punkt gjorda hemställan.

Beträffande den mindre verkstadsanläggning för örlogsdepån vid Härnösand, som riksdagen ansett vara erforderlig, har marinförvaltningen anmodats inkomma med närmare utredning jämte kostnadsförslag, och torde i sinom tid medel för ifrågavarande verkstadsanläggning böra av riksdagen äskas.

För anskaffning av torpedmateriel för flottan har 1914 års senare riksdag beviljat ett anslag av 300,000 kronor, att utgå av värnskatte-medel, samt därav för år 1915 anvisat ett belopp av 50,000 kronor.

Av den förut intagna tablån framgår, att av ifrågavarande anslag ett belopp av 125,000 kronor förutsatts skola anvisas för år 1916.

Marinförvaltningen har i sin förutnämnda skrivelse den 24 november 1914 hemställt, att anvisning av nyss angivna belopp, 125,000 kronor, för år 1916 måtte begäras; och har jag icke funnit något att häremot erinra.

För anskaffning av minmateriel för flottan har 1914 års senare riksdag beviljat ett anslag av 300,000 kronor, att utgå av värnskatte-medel, samt därav för år 1915 anvisat ett belopp av 50,000 kronor.

Såsom framgår av den under nästföregående punkt återopade tablån har förutsatts, att av ifrågavarande anslag ett belopp av 125,000 kronor skulle anvisas för år 1916.

Departements-
chefen.

Torped-
materiel för
flottan.

Minmateriel
för flottan.

Härom har ock marinförvaltningen gjort framställning i sin skrivelse den 24 november 1914; och har jag funnit mig böra instämma i vad ämbetsverket sålunda hemställt.

Moderniseringsarbeten
å pansarbåten
Tapperheten.

I propositionen nr 90 till innevarande års riksdag, angående ersättande av kostnaderna för bärgning och reparation av 1:a klass pansarbåten Tapperheten, har jag meddelat, att i de av marinförvaltningen i nämnda avseende angivna kostnaderna, 1,340,807 kronor 26 öre, även inginge kostnaden för vissa, av särskilt tillkallade sakkunniga föreslagna och genom nådigt brev den 14 augusti 1914 till utförande medgivna förändringar i fartygets överbyggnad, vilka utförts vid fartygets reparation, samt att återstående moderniseringsarbeten i enlighet med nämnda sakkunnigas förslag av ämbetsverket beräknades draga en kostnad av 48,300 kronor, därav för anordnande av oljeeldning 22,000 kronor. Till ersättande av förstnämnda, till 1,340,808 kronor avrundade belopp har Kungl. Maj:t i nämnda proposition föreslagit riksdagen att bevilja anslag på extra stat för år 1916. Vad beträffar nyssnämnda återstående moderniseringsarbeten å fartyget, synes kostnaden härför, på sätt angående engångskostnaderna för sjöförsvaret i innevarande års statsverksproposition framhållits och i berörda proposition nr 90 erinrats, böra gäldas av värnskattemedel.

Jag anser mig alltså böra hemställa, att hos riksdagen måtte begäras anvisning, för utförande av återstående moderniseringsarbeten å 1:a klass pansarbåten Tapperheten, av ett anslag för år 1916 av 48,300 kronor, att utgå av värnskattemedel.

Kustartilleriet.

Sänkning av
värnplikts-
åldern för
kustartille-
riets värn-
pliktiga från
21:a till 20:e
levnadsåret.

Till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, har riksdagen beviljat ett anslag av 819,700 kronor, att utgå av värnskattemedel, och därav för år 1915 anvisat ett belopp av 386,200 kronor.

Av riksdagens skrivelse nr 1 år 1914 framgår, att av det sålunda beviljade anslaget ett belopp av 298,200 kronor beräknats för år 1916.

Marinförvaltningen har i sin förutnämnda skrivelse den 24 november 1914 anmält, att ämbetsverket från chefen för kustartilleriet bekommit en beräkning av kostnaden för kustartilleriets värnpliktiga av årsklassen 1914 yngre år 1916. Denna beräkning slutade å 244,900 kronor och således med ett avsevärt lägre belopp än det av riksdagen

beräknade eller 298,200 kronor. Den väsentliga anledningen härtill vore, att på grund av nådig generalorder, utfärdad från lantförsvarsdepartementet, kontingenten av årsklassen 1914 yngre blivit minskad under vad enligt planen varit avsett. Marinförvaltningen hade icke beträffande chefens för kustartilleriets berörda beräkning funnit skäl till annan erinran än att kostnaderna för beklädnad bort, i likhet med vad som i propositionen nr 156 skett beträffande sjöbeväringens beklädnad, beräknas efter 41,5 öre per övningsdag i stället för till 38 öre. Ifrågavarande erinran föranledde, att den av chefen för kustartilleriet beräknade summan, 244,900 kronor, borde höjas med 5,085 kronor 71 öre till 249,985 kronor 71 öre, vilken summa syntes böra avrundas till 250,000 kronor.

Av vad jag anfört till statsrådsprotokollet den 14 januari 1915, bilagt statsverkspropositionen angående femte huvudtiteln, (sid. 119—121) framgår, att det ordinarie anslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m. för vart och ett av åren 1916—1919 beräknats till samma belopp eller 332,000 kronor, och hade detta skett under förutsättning av att de värnskattemedel, som erfordrades för övergången till den nya värnpliktslagen, uppdelades på åren 1915—1917 på sådant sätt, att fluktuationer i de ordinarie anslag, från vilka kostnaderna för kustartilleriets värnpliktiga bestredes, skulle undvikas. Det ändamål, som sålunda åsyftats vid uppdelningen på nämnda år av berörda värnskattemedel, hade emellertid icke kommit att tydligt uttryckas i propositionen. Jag anser mig därför böra föreslå Kungl. Maj:t att hos riksdagen hemställa om medgivande därtill, att det av riksdagen beviljade anslaget till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, måtte få användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för kustartilleriets värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret.

Den av marinförvaltningen omnämnda minskningen av kontingenten värnpliktiga vid kustartilleriet, tillhörande årsklassen 1914 yngre, måste visserligen leda till en besparing å här ifrågavarande anslag i dess helhet. Under förutsättning av bifall till vad jag ovan förklarat mig ärna föreslå, skulle emellertid, såsom av nyss åberopade statsrådsprotokoll framgår, kostnaden för 240 dagars tjänstgöring vid kustartilleriet av halva årsklassen 1915 av icke vapenföra värnpliktiga bestridas av värnskattemedel. På grund härav torde för år 1916 böra begäras anvisning av det belopp, som av riksdagen beräknats, eller 298,200 kronor.

Departements-
chefen.

Nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret.

Till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds kustposition, har riksdagen beviljat ett anslag av 13,748,690 kronor, att utgå av värnskattemedel, och därav för år 1915 anvisat ett belopp av 2,750,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda summa under år 1914 av tillgängliga medel utanordna för arbetenas påbörjande erforderliga belopp.

Genom nådigt beslut den 1 december 1914 har åt tillkallade sakkunniga uppdragits att snarast möjligt uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till allmän plan för utförande under åren 1915—1919 av de nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, till vilka riksdagen beviljat medel.

Förslag till dylik plan har den 12 januari 1915 inkommit till Kungl. Maj:t. Genom nådigt beslut den 12 sistlidna februari blevo vidare nämnda sakkunniga anmodade att så snart ske kunde inkomma med förslag beträffande utförandet av de arbeten och anskaffningar, som borde igångsättas under innevarande år. På förslag av de sakkunniga och efter vederbörande myndigheters hörande hava sedermera tid efter annan nådiga beslut fattats om verkställandet av vissa anskaffningar m. m. för stärkande av det fasta kustförsvaret.

Marinförvaltningen har i sin förutnämnda skrivelse den 24 november 1914 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen begära anvisning för år 1916 av ytterligare 2,750,000 kronor av det beviljade anslaget.

Departementschefen.

Marinförvaltningens hemställan under förevarande punkt står i överensstämmelse med vad som i förut omförmälda proposition nr 156 anförs i fråga om anslagets fördelning på olika år; och har jag funnit mig böra biträda ämbetsverkets hemställan.

Med anledning av vad 1914 års senare riksdag anført i skrivelse nr 1 angående önskvärdheten av att arbetena för det fasta kustförsvarets stärkande bedreves med all den skyndsamhet, som vore möjlig utan att särskild ökning av kostnaderna därav föranleddes, har jag ansett erforderligt, att Kungl. Maj:t skulle äga att av den summa, som för ifrågavarande ändamål anvisas för år 1916, redan under innevarande år utanordna erforderligt belopp.

Försvarsanstalter på Gottland.

Av värnskattemedel har riksdagen avsatt för år 1915 ett belopp av 225,000 kronor, att användas till försvarsanstalter på Gottland, på sätt framdeles må av Konung och riksdag närmare bestämmas.

I samband härmed har riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställt om utredning och förslag, att framläggas för 1915 års riksdag, huruvida Fårösunds kustposition lämpligen må kunna ersättas av andra försvarsanstalter.

Genom nådigt brev den 17 september 1914 anbefalldes chefen för generalstaben och chefen för marinstaben att gemensamt till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag, huruvida Fårösunds kustposition lämpligen skulle kunna ersättas av andra försvarsanstalter, med föreskrift tillika att nämnda utredning och förslag borde avgivas å sådan tid, att nådig proposition i ämnet kunde framläggas för 1915 års riksdag.

Av bemälda chefer avgivet utlåtande i ärendet har inkommit till Kungl. Maj:t i slutet av nästlidna mars månad. Då emellertid med hänsyn till innehållet av sagda utlåtande ytterligare utredning måste verkställas, innan ärendet kan föredragas inför Kungl. Maj:t, saknar jag anledning att i detta sammanhang göra någon framställning i frågan. Departements-
chefen.

Med stöd av vad jag anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels anvisa för år 1916, att utgå av värnskattemedel,

till bestridande av kostnaderna för övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre, av det beviljade anslaget av 1,450,000 kronor ett belopp av 540,000 kronor ävensom medgiva, att ifrågavarande anslag må användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för flottans värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret;

för nyanskaffning under åren 1915—1919 av krigsfartygsmateriel av det beviljade anslaget av 3,302,000 kronor återstående icke anvisade beloppet, 3,202,000 kronor;

för ändringsarbeten å 1:a klass parsarbåtarna Oden, Thor, Niord, Dristigheten, Aran, Wasa, Manligheten och Oscar II av det beviljade anslaget av 590,500 kronor återstående icke anvisade beloppet, 293,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderlig del därav redan år 1915;

för anläggande av en örlogsdepå vid Härnösand av det beviljade anslaget av 1,700,000 kronor ett belopp av 800,000 kronor;

för anskaffning av torpedmateriel för flottan av det beviljade anslaget av 300,000 kronor hälften av den icke anvisade delen eller 125,000 kronor;

för anskaffning av minmateriel för flottan av det beviljade anslaget av 300,000 kronor hälften av den icke anvisade delen eller 125,000 kronor;

för utförande av återstående moderniseringsarbeten å 1:a klass pansarbåten Tapperheten ett anslag av 48,300 kronor;

till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, av det beviljade anslaget av 819,700 kronor ett belopp av 298,200 kronor ävensom medgiva, att ifrågavarande anslag må användas jämväl till täckande av övriga utgifter, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för kustartilleriets värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret;

till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds kustposition, av det beviljade anslaget av 13,748,690 kronor ett belopp av 2,750,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att utanordna erforderlig del därav redan år 1915;

dels ock besluta att för anläggande av ny docka vid flottans station i Stockholm, vilken anläggning beräknats kosta 1,400,000 kronor, av värnskattemedel för år 1916 avsätta ett belopp av 750,000 kronor.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.